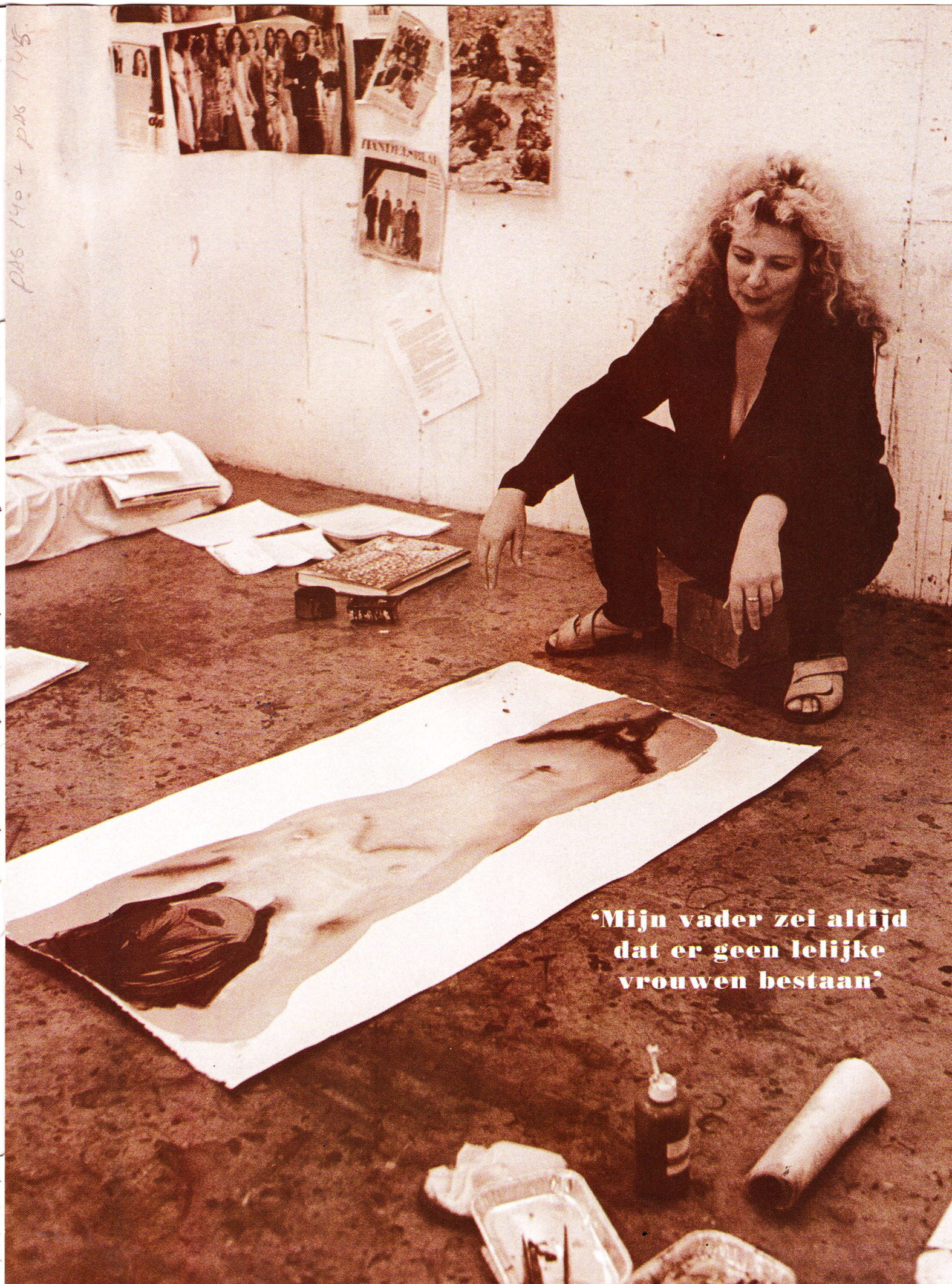

plak 140 + pag 145

‘Mijn vader zei altijd dat er geen lelijke vrouwen bestaan’

die zijn staart uitwaaiert. Liefde maakt jou niet mooier in mijn ogen, het maakt jou daadwerkelijk mooier.'

Hoe waardevrij is schoonheid?

'Op de kunstacademie in Zuid-Afrika gebruikte in de jaren zeventig niemand het woord schoonheid. Het kwam niet in ons op om te zeggen dat we mooie dingen wilden maken. Het verzet tegen de heersende normen speelde daarin een belangrijke rol. Het begrip mooi was ingelijfd door de verkeerde mensen met de verkeerde opvattingen. Vanaf het moment dat schoonheid geassocieerd werd met rechts, werd kunst een tegencultuur en spraken kunstenaars niet langer over schoonheid. Ik wilde ook geen schilderij maken dat door racisten mooi gevonden zou kunnen worden.

Het ging ons in de kunst niet om schoonheid maar om maatschappelijke relevantie. Kunst moest iets zeggen over de tijd waarin we leefden. In mijn schilderijen probeerde ik uiting te geven aan mijn boosheid, irritatie en agressie over de Zuid-Afrikaanse politiek. Toen ik in 1976 in Nederland kwam, maakte ik kennis met een andere, minder maatschappelijk gerichte vorm van kunst. Ik begreep aanvankelijk niets van een kunstwerk als de Rietveld-stoel. Nu wel. Door de maatschappelijke verworvenheden hier kan de kunst zich een afstandelijker houding ten opzichte van de politiek permitteren.'

Heeft kunst ook de taak de lelijkheid van de wereld te laten zien?

'Echte gruwelen uit het leven kan men in de kunst niet evenaren. Als iemand de noodzaak voelt om wreedheden uit te beelden, laat hem of haar zijn gang gaan. Het wordt pas obscene wanneer het slecht gedaan wordt.

Ik begrijp alleen niet waarom zoveel spotjes voor goede doelen beelden van leed nodig hebben om hun boodschap uit te dragen. Op mij heeft dat een volstrekt verkeerde uitwerking. Zoals de filmpjes van Amnesty waarin bekende Nederlanders "bebloed en gemarteld" mij moeten overtuigen van het belang van de vrijheid en de zin van een lidmaatschap. Of het spotje van een bejaarde ondervoede Nederlandse man waarop een tekst volgt die mij moet verleiden tot gulle gaven. Ik vind dat lelijke en onsmakelijke campagnes. Na zo'n spotje ben ik helemaal genezen van het idee dat ik geld moet geven.'

Wat doet het je wanneer critici je werk als 'lelijk' betitelen?

'Sommige mensen begrijpen mijn codes, mijn manier van waarnemen en weergeven niet. Dan zien ze een schilderij van een gezicht met een rood voorhoofd en vragen ze waarom ik daar bloed heb geschilderd. Maar het is geen bloed. Dat rood accentueert een bepaalde expressie. Of ze vragen waarom ik zoveel naakte mensen portretteer. Dan leg ik uit dat mensen zonder kleren kwetsbaarder zijn.

Dit soort vragen over mijn werk begrijp ik, ze leren mij mensen beter begrijpen, maar er is ook kritiek die me boos maakt. Ik heb veel commentaar gekregen op mijn serie metershoge portretten van baby's, *The first people*. Ik zou die kinderen met een waterhoofd uitgebeeld hebben. Dat soort uitspraken vind ik stom en storend. Ik heb geen misvormde kinderen getekend maar bewust ook geen pampersbaby's. Want de baby van de reclame is net zo cliché als de pin-up. Ik heb geprobeerd uitdrukking te geven aan het scala

BART EIGENHUIJSEN/HH

'De baby van de reclame is net zo cliché als de pin-up'

van wisselende gevoelens, het emotionele en lichamelijke geweld dat een baby kan oproepen.'

Welke emotie hoop je dat een geslaagd kunstwerk teweegbrengt?

'Per definitie een heleboel verschillende. De Engelse auteur Marina Warner beschrijft hoe een volledig gelukt kunstwerk een waaier van gevoelens oproept die in het Sanskriet gedekt worden door het woord "rasa" dat zoveel betekent als "sap" of "extract". Die emoties zijn: verbazing, blijdschap, seksueel genot, medelijden, angst, boosheid, afgrijzen en gelach. Ik herken dat. Als een schilderij alleen maar hard of warm of zoet is, vind ik het niet genoeg. Alles wat me ontroert maakt me ook droevig. Wanneer ik in mijn jeugd vanaf de boerderij waar ik woonde boven de Tafelberg een indrukwekkende zonsondergang zag, vond ik het mooi maar tegelijkertijd riep het weemoed op.

Ik heb eens gelezen dat mensen uit warme landen vaak last hebben van "genetisch heimwee". Dat is geen concreet heimwee, maar een gemoedstoestand van heimwee die verankerd ligt in de ziel. Ik heb die ervaring het sterkst in de natuur. Ik voel me even verlaten als ontroerd wanneer ik een woeste zee zie of onder een sterrenhemel loop of in de woestijn. Het is het besef dat die hele prachtige wereld niet om jou draait.

Ik heb wel eens gedacht dat we het woord schoonheid alleen voor de natuur zouden moeten gebruiken, aan de andere kant, ook in de worstelende mens zit schoonheid. Eigenlijk in alles. Andy Warhol heeft ooit gezegd: "All is pretty." Dat werd nihilistisch gevonden, maar ik beschouw het als een belangrijke, zelfs godsdienstige uitspraak. Het is de kunst om in alles schoonheid te zien.'